

Egy középkori kinológus nyomában

Az európai középkor társadalmi viszonyai kifejezetten kedveznek a vadászati, és ezzel összefüggésben a kinológiai (a kutyafajták fejlődéstörténetével foglalkozó tudomány) tárgyú művek születésének. Egy-egy főúri vagy királyi vadászat valóságos lovagi hadjáratall ért fel. Ennek az életmódnak meghatározó képviselője volt Gaston Phoebus, a „Pireneusok Oroszlánja”. A 60 évesen, 1391 januárjában gazdag életet maga mögött hagyó nagyúr, miután I. Károly francia király javára lemondott hercegi koronájáról, megtért őseihez. Nevének fényét jórészt az 1387-ben írt *Livre de Chasse* (A vadászat könyve) őrizte meg az utókor számára. A kötet betekintést enged egy 14. századi főúr életének egyik legnagyobb szenvedélyébe, a vadászat tudományába.

A kor vadászati tudományát enciklopedikus teljességgel összefoglaló, gazdagon illusztrált, díszes műnek már a címlapján pompás agarak, erőteljes Szent Hubertusz-kutyák, alantok (kis termetű, masztiffhoz hasonló kutya) és egy épagneul (madarász kutya) láthatók. A kódex szerzője a vadállatok életének, szokásainak ismertetése mellett kitér a kutyákkal kapcsolatos bánásmódra is, kiemelve a kutya és ember közötti bizalom kiépítésének fontosságát. A vadászat sikerének zálogát a jó vadászkutyában látja. Ehhez szerinte egész évben nagy gondossággal kell az ebekkel foglalkozni.

A *Livre de Chasse* külön fejezetben foglalkozik a kutyák betegségeivel és azok kezelésével. Elsőként a veszettséget írja le mint a legrosszabb, halálos kórt. Emellett ismerteti a rühösséget; a szem, fülek, torok, a mancsok, végtagok, a vállak és ivarszervek betegségeit. Gondol a vadászat közben előforduló sebesülésekre is, így például a bokrárszáskor visszacsapódó ágak, tövissek okozta sérülésekre. A lehetséges kezelési módokat miniatúrákkal szemlélteti.

A vadászkutyák kiképzése és formában tartása a mindennapok feladatai közé tartozott. Súlyos és elkerülendő bajként említi a szerző az engedetlenséget. Ennek orvossága szerinte a falka állandó felügyelete és az odaadó gondoskodás. Két vadászat között is el kell kerülni a téltlenséget, mivel az a kutyák fegyelme szempontjából végzetes. A kutyák oktatása kiterjedt a vadászat közben alkalmazott kürtjelek megismertetésére is. A különböző vadak vadászata eltérő adottságokat kíván, amelyeket a munka aprólékosan ismertet és a miniatúrák szemléletesen bemutatnak. A legelterjedtebb alkalmazási módok: a kopózás és agarászat, emellett a szerző megemlíti a madarász kutyákat és a spánieleket is.

K.-B. R. P.

Sérült kutyák ellátása és agarfajták.

Miniatúrák Gaston Phoebus könyvének 1500 körül készült másolatából

Gaston Phoebus: *Livre de Chasse* (1387) című művének egy lapja

prófétájuk által is kedvelt macskákkal szemben.

Rituális állatáldozatok

Víszonylag nagy számban kerülnek elő a legkülönbözőbb korszakokból magányosan álló *kutyatemetkezések*. Meglehető, az elpusztult kutyáknak ma is sokan ekként adják meg a végtisztességet, a régészeti lelőhelyeken talált kutyasírok értelmezése azonban nem mindig egyszerű. Jelenthetnek kultikus áldozatot is, de ennek egyértelmű bizonyítása (például régészeti mellékletek híján) sokszor nem lehetséges. Vannak azonban olyan helyzetek, mint például a szokatlan helyszínekre (kemencébe, agyagedénybe) temetés, vagy a csontváz erőszakos halált sejtető testhelyezete (kitekert nyak vagy végtagok; vagy akár a csontváz hiányos volta, amikor csak egy koponya jelenik meg az adott objektumban), amelyek egyértelműen arra utalnak, hogy áldozati állattal állunk szemben.

Néhány esetben a csontokon ejtett vágásnyomok nagy száma is utalhat erre. Balatonkeresztúrról került elő például egy pontosabban nem datálható őskori eb. A vázának nagy részén meg lehetett figyelni vágásnyomokat, olyan csontokon is (például az állkapcsokon), amelyek étkezési szempontból teljesen értéktelenek; ez esetben feltehetőleg nem egyszerű konyhahulladékkal van dolgunk.

Olykor egyéb állatfajok is felbukkannak a kutyák mellett különös régészeti közegben. Zamárdiból olyan népvándorlás kori, germánokhoz köthető 6. századi gödör került elő, amelyben egy hiúz kiterített testére két hím és két nőstény ebet helyeztek. Szintén ebbe a korszakba tartozik az a Keszthelyen talált három germán sír, amelyben lovak és kutyák feküdtek egymás mellett. Ugyancsak Keszthely városának egy másik (szintén népvándorlás kori) lelőhelyén pedig egy macska csontvázat temették két kutya mellé.

Sajnos épp ezeknek a különleges leletegyütteseknek az értelmezésével vagyunk a legnagyobb gondban, hiszen a rituális állatáldozat fogalmkörébe sorolt jelenségek nagy részénél nem lehet megállapítani a konkrét indítékot.